

Наша новая гісторыя

Тут здымалі «Белыя Росы»...

Праз 40 гадоў жыхары Гродна прыгадваюць сцэны з кінафільма і знаёмства з вядомымі артыстамі

Натурай для экранных Белых Рос стала існуючая вёска Дзевятоўка на ўскрайку горада. Сёння гэта назва мікрараёна, а на месцы вясковых дамоў высяцца шматпавярховікі. Але пра здымкі знакамітага фільма тут не забылі. Захаваўся той самы калодзеж, дзе жыў стары Фядос, а яго постаць разам з Цімафеем і верным Валетам уладкаваліся ў новым парку, дзе калісьці была вёска.

Пакуль назірала за здымкамі, свякроў варыла варэнне

Мы сустракаемся з жыхаркамі мікрараёна Дзевятоўка якраз на месцы здымкаў. Жанчыны добра памятаюць тое незвычайнае лета, якое літаральна паставіла на вушы ўвесь горад. А што тады казаць пра жыхароў мікрараёна, дзе падзеі разгортваліся літаральна пад іх вокнамі.

Ірына Журневіч прыгадвае, што заехала ў новую кватэру за некалькі месяцаў да таго, як сюды прыехала здымачная група. У яе сям'і нарадзілася дачка, і яна часта выходзіла з каляскай у двор.

— Вядома, было цікава назіраць за здымкамі, таму старалася гуляць у тым напрамку, дзе бачыла нейкі рух. Асабліва запамніла вясельле: якраз тут непадалёку на полі гэтыя сталы стаялі, і многія месціны хадзілі туды глядзець на дзімкі, а некаторыя яшчэ і здымаліся. Але я не трапіла ў кадр, — з усмешкай успамінае Ірына Кірылаўна.

Падчас работы журналістам мне не раз даводзілася сустракацца з людзьмі, якія здымаліся ў тых масоўках. Многія прыгадвалі менавіта вясельле, бо гэта была самая масавая сцэна фільма. Відавочна, што іграюць тут непрафесійныя артысты. Для ўдзелу ў гэтай сцэне запрашаліся мясцовыя жыхары — як з вёскі Дзевятоўка, так і са шматпавярховак. Ганна Журневіч, цёзка па прозвішчы сваёй суседкі Ірыны, таксама ледзь не трапіла ў тую масоўку. Яе спынілі літаральна на вуліцы, але якраз пачыналася працоўная змена на заводзе, і прыйшлося адмовіцца. А так, магчыма, магла б трапіць у кадр і ўбачыць сябе ў маладосці. Дарэчы, успомніць і так ёсць што.

Вось, напрыклад, той самы заезд, дзе ляжаў на дарозе стары Цімафей пасля таго, як выпіў цешчыхных лекаў. Мы стаім літаральна на тым самым месцы, куды пад'ехаў аўтамабіль хуткай дапамогі. Жанчыны гэта добра памятаюць, бо жывуць якраз у гэтых дамах. Яны прыгадалі, што ў фільме каля дома цыгнеца вялікі роў, мабыць, для пракладкі трубаправоду. Як відаць, ішла актыўная забудова гарадскога мікрараёна. Праз гэты роў па драўляным мосціку якраз

і спяшаліся па дапамогу нашы героі. А за імі з цікаваасцю назіралі гродзенцы, у тым ліку і мае суразмоўніцы. І потым яшчэ за машынай хуткай дапамогі беглі...

— А вас не прасілі адзіці, каб не перашкаджалі здымкам? — пытаюся ў жанчын.

— Не, такога я не памятаю, — кажа Ганна Васілеўна, якая не змагла ўдзельнічаць у масавай сцэне на вясельлі, але на некалькі хвілін усё ж прыбягала туды паглядзець. Яна памятае, як людзі сядзелі за доўгім сталом, а многія яшчэ збоку стаялі. Іх, па словах жанчыны, ніхто не адганяў.

— Якая была атмасфера падчас здымак у вашым мікрараёне?

— Усе былі вельмі рады, — уступае ў размову Ірына Кірылаўна. — Гэта падзея літаральна ахапіла ўсё наваколле. Мы тады былі маладыя, дзіця пакорміш — і на фільм. Якраз быў сезон клубніц. Памятаю, тады мая свякроў прыходзіла дапамагаць мне варыць варэнне. Я яе прасіла прыйсці, бо не хацела выпускаць з вёскі кіназдымкі, хацелася ўбачыць як мага больш. Яна тады прыходзіла і варыла...

Карачанцава з гармонікам падымала аўтавышка

— Як доўга ішлі здымкі? — пытаю жанчын.

— Даволі доўга, — працягвае Ірына Журневіч. — Мы літаральна жылі ў гэтым фільме. Муж прыходзіў з работы, і мы бягом туды. У гэты вярочны час якраз і засталі сцэну з Усеваладам Санаевым, калі ён глядзеў на сонца. Тут гарэлі вялікія пражэктары. Мы былі на ўздрыме: вядома ж, сапраўднае шоу для нас, жыхароў. Асабліва было цікава назіраць, калі рабілі некалькі дубляў.

Прыгадалі і тое дрэва, на якім у гняздзе сядзеў Мікалай Карачанцаў. У фільме ён — Васька Ходас, адзін з трох сыноў Фядоса. Мясцовая жыхарка Тэрэза Белавусава гэтую сцэну асабліва запамніла, бо бачыла, як яго з гармонікам на гэта гняздо спецыяльнай вышкай падымалі. Кажа, што вельмі

хвалявалася, каб яе любімы артыст не ўпаў.

— Мне вельмі хацелася пагаварыць з Карачанцавым, таму, калі яго з таго дрэва знялі, мы з суседзям пайшлі за ім. Калі мы пачалі з ім гаварыць, ён спытаў, як мяне завуць, і папрасіў паказаць вёску. Я хоць і жыла ў шматпавярховіку, добра ведала гэту вёску, бо тут жылі мае сваякі. Я расказала аб гісторыі вёскі. Пасля гэтай невялікай вандровкі ён падарыў мне вось гэтае гусінае пяро, на якім відаць надпіс «А. Пушкін», — Тэрэза Іосіфаўна прадэманстравала незвычайны і памятны падарунак, які захоўвае роўна сорак гадоў.

Яна пацікавілася ў артыста, чаму ён захацеў здымацца ў гэтым фільме. Па яе словах, Карачанцаў шмат чуў пра Беларусь, да таго ж яму хацелася паўдзельнічаць у гісторыі, якая расказвае аб тым, як сыходзіць вёска. І гэта мара спраўдзілася менавіта ў фільме «Белыя Росы».

Валет быў мясцовы ці прыезджы?

Сапраўды, натура для фільма была абрана вельмі ўдала. Канцэпцыя фільма аб тым, як горад наступае на вёску, поўнаасцю адпавядала самому Гродна. Вёска Дзевятоўка на ўскрайку горада знікала па аналогіі з кіношнымі Белымі Росамі. Кантрасты горада і вёскі відавочныя, сцвярджае Тэрэза Белавусава. Для таго каб здымаць фільм, не трэба было штосці камбінаваць — дастаткова было зрабіць панараму мясцовасці. Вось стаіць дзевяціпавярховы дом, і тут побач — драўляная вясковая хата, дзе ходзяць куры, стаіць калодзеж, а на ланцугу каля будкі сядзіць чорны сабака.

Дарэчы, вакол гэтай істоты ў нашых жанчын узніклі спрэчкі. Маўляў, адкуль у фільме ўзяўся

Валет? Мясцовы ці прыехаў са здымачнай групай? Потым прыйшлі да агульнага меркавання, што сабака вясковы. Але сапраўднай яго мянушкі ніхто не памятае — Валет ды Валет.

На адной з вясковых сядзіб быў пабудаваны спецыяльны дом, там здымалі ўнутраныя сцэны. Ён адрозніваецца вялікімі дошкамі белага колеру. Вядома, пасля здымак дом разабралі і вывезлі. Але такі лёс чакаў і саму рэальную вёску. Менавіта ў 1980-я гады тут, на ўскрайку Гродна, разгарнулася маштабнае будаўніцтва. Год за годам горад наступаў, пакуль ад вёскі нічога не засталася. А на гэтым месцы з'явіўся гарадскі мікрараён Дзевятоўка.

На месцы дуба — клёнік

Вядома, нічога не засталася ад таго сухога дрэва, на якім сядзеў Карачанцаў з гармонікам, як нічога не засталася ад вясковага гоману, квітнеючых садоў і тых дамоў, дзе ішлі здымкі фільма. Але жыхары гэтых першых шматпавярховак і сведкі таго здымачнага працэсу імкнуцца захаваць памяць аб гэтым. Напрыклад, на месцы здымкаў высадзілі алею дрэў, замест сухога дуба цяпер расце малады клёнік. У планах мясцовых актывістаў — вызначыць прыналежнасць гэтага месца да той знакавай падзеі.

— Паколькі гэты фільм любяць усе, яго паўсюль трансліруюць, у мяне ў планах — захаваць гэты куток, менавіта на гэтым самым месцы, — кажа Тэрэза Іосіфаўна, пераможца конкурсу грамадзянскіх ініцыятыў. — У нас ёсць задумка паставіць тут гэта дрэва з гняздом, зрабіць фігуру Карачанцава з гармонікам, паставіць лаўкі. А на месцы пусткі зрабіць пляцоўку для дзяцей.

Дарэчы, на гэтай пляцоўцы два разы пачыналі будаваць шматпавярховы дом. Быў выкапаны нават катлан з палямі, але з-за выхаду грунтавых вод спынілі будоўлю. Цяпер там толькі падмурак застаўся, а сама пляцоўка пусте. Жанчыны звярталіся да гарадскіх улад, каб на гэтым месцы зрабіць нейкі памятник сквер...

Між тым фільм «Белыя Росы» адлюстраваны ў гарадскім асяроддзі. Аднайменную назву носіць адна з вуліц мікрараёна Дзевятоўка. У цэнтры горада можна ўбачыць інсталяцыю — металічную дзіцячую каляску, якую імкнуўся спыніць герой Карачанцаў.

Але самае галоўнае — захаваўся той самы калодзеж і знакамітая калодка, на якой ледзь не разыгралася крывавая сцэна. У фільме ўсё скончылася мірным шляхам, а калодзеж з калодкай сталі гістарычнай інсталяцыяй у гарадскім асяроддзі. Для поўнай экспазіцыі гадоў дзевяць таму скульптарам гарадскога ЖКГ былі зроблены драўляныя фігуры Фядоса, Цімафея і вернага Валета. Усё гэта ўвайшло ў невялікі архітэктурны ансамбль поблізу прыпынку гарадскога транспарту. А зусім нядаўна гэтыя фігуры перанесены ў гарадскі парк, які будзецца праз дарогу. Праект стаў пераможцам конкурсу грамадзянскіх ініцыятыў, ёсць меркаванне, што парк будзе мець

назву «Белыя Росы». Тут можна ўбачыць самыя знакавыя атрыбуты фільма — дрэва з гняздом, калодзеж, частку дома і скульптурную кампазіцыю галоўных герояў. Праўда, усё гэта зроблена нядаўна.

А вось ці застанеца на тым самым месцы аўтэнтычны калодзеж, пакуль невядома. Ранейшыя шылды адтуль зніклі, таму не ўсім зразумела, адкуль і для чаго ён тут застаўся, побач знаходзіцца і тая самая калодка. А, між тым, гэта амаль што адзіныя аўтэнтычныя сведкі і самой былой вёскі, і папулярнага фільма.

— Там, дзе стаяла здымачная група, іх апаратура, мы сёлета пасадзілі маладыя дрэўцы — елачкі і бярозкі. Хацелася, каб у гонар гэтага фільма быў створаны гісторыка-архітэктурны комплекс, бо фільм «Белыя Росы» даўно стаў культывым і з'яўляецца візітоўкай не толькі мікрараёна Дзевятоўка, але і горада Гродна, — лічаць мае суразмоўніцы.

Маргарыта УШКЕВІЧ,
фота аўтара.